

В. Ю. ЄЛЕНСЬКИЙ

АНАЛІЗ ОБІЗНАНОСТІ ПАЦІЄНТІВ ЩОДО СТОМАТОЛОГІЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ ТА ЇХ ПРОФІЛАКТИКИ ЗА ДАНИМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ОПИТУВАННЯ

Державна наукова установа «Центр інноваційних технологій охорони здоров'я»
Державного управління справами, м. Київ, Україна

Мета: дослідити обізнаність пацієнтів щодо стоматологічних захворювань та їх профілактики, а також думку лікарів-стоматологів стосовно причин поширеності стоматологічної патології серед населення, їхніх профілактичних навичок.

Матеріали і методи. Дослідження проводилося шляхом соціологічного опитування 368 пацієнтів державних та приватного закладів, а також 413 лікарів-стоматологів м. Києва та областей України. Використовувалися бібліографічний, статистичний, графічний та аналітичний методи.

Результати. Установлено, що від 20% до 30% пацієнтів не знають про наявність чи відсутність у них захворювань ротової порожнини. Половина пацієнтів державних закладів відвідують стоматолога з профілактичною метою рідше одного разу на рік. Пацієнти приватної клініки частіше відвідують стоматолога з профілактичною метою та здійснюють професійні гігієнічні процедури ротової порожнини. Від 10% до 15% опитаних пацієнтів не вважають за потрібне відвідування дитьми до 18 років стоматолога з метою профілактики захворювань порожнини рота. Одночасно вивчалася думка лікарів-стоматологів із приводу профілактичних навичок їхніх пацієнтів. З'ясовано, що 27% стоматологів не знають, як часто їхні пацієнти чистять зуби, майже 12% не знають, як часто їхні пацієнти відвідують стоматолога з профілактичною метою. 10% опитаних лікарів зазначили, що їхні пацієнти ніколи не використовують можливість проведення професійної гігієни ротової порожнини. При цьому 24% лікарів-стоматологів вважають брак знань щодо профілактики стоматологічних захворювань та гігієни ротової порожнини однією з головних причин високого рівня поширеності стоматологічної патології серед населення.

Висновки. Існує брак знань пацієнтів стоматологічних закладів стосовно профілактики захворювань ротової порожнини. Водночас у профілактичній роботі лікарів-стоматологів існують прогалини. Посилення профілактичного складника у наданні стоматологічних послуг убачається зокрема у співпраці стоматологів із лікарями загальної практики/сімейної медицини та стоматологами-гігієністами за збереження відповідальності самих пацієнтів за сумлінний догляд за ротовою порожниною та регулярне відвідування стоматологів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: організація стоматологічної допомоги; профілактика захворювань ротової порожнини; лікарі-стоматологи; стоматологічні пацієнти; соціологічне опитування.

Вступ. Здоров'я та благополуччя людей – безперечні й досяжні пріоритети суспільства, зокрема здоров'я порожнини рота може бути досягнуто шляхом профілактики захворювань, які не слід розглядати як неминучий життєвий тягар. Сьогодні доступні профілактичні заходи для запобігання або контролю двох основних захворювань порожнини рота – карієсу та захворювань пародонту. Неушкоджені зуби зі здоровими навколишніми тканинами – це досяжна мета [1].

Гігієна порожнини рота та професійний профілактичний догляд є важливими передумовами для лікування карієсу та пародонтиту. Пропаганда хороших звичок догляду вдома з акцентом на власну відповідальність пацієнтів за особисте здоров'я порожнини рота, має першочергове

значення для довгострокового успіху лікування. Тому необхідно навчання пацієнтів самодогляду, необхідності регулярних відвідувань стоматолога, застосуванню фтору, герметизації зубів, консультацій щодо харчування та відмови від куріння [2]. Відсутність профілактичного догляду за ротовою порожниною збільшує ймовірність втрати зубів, знижуючи здатність людини жувати та ставлячи під загрозу її харчування. Окрім того, існує естетична проблема, оскільки людина з дефектами зубів уникає посмішки та соціальної взаємодії. Відсутність доступу до профілактики та до необхідного лікування хвороб ротової порожнини починаючи з дитинства призводить до фізичних та соціальних страждань людей, особливо з низьким рівнем доходу, а іноді й до системних захворювань [3].

Пацієнти прагнуть, щоб лікарі-стоматологи допомагали їм почуватися поінформованими та контролювати стан ротової порожнини [4].

Здоров'я ротової порожнини безпосередньо впливає на якість життя пацієнтів переважно пенсійного віку, які не дотримуються правил гігієни порожнини рота [5].

Обсяг та якість профілактики мають значні розбіжності залежно від соціально-економічних умов: країни з низьким рівнем доходу рідше, ніж країни із середнім та високим рівнями доходу, впроваджують профілактичні заходи, шкільні програми гігієни порожнини рота, використовують фторовану зубну пасту [6].

Мета: дослідити обізнаність пацієнтів щодо стоматологічних захворювань та їх профілактики, а також думку лікарів-стоматологів стосовно причин поширеності стоматологічної патології серед населення, їхніх профілактичних навичок.

Матеріали і методи. Дослідження проводилося шляхом соціологічного опитування 368 пацієнтів державних та приватного закладів, а саме Державної наукової установи «Центр інноваційних технологій охорони здоров'я» Державного управління справами (I група), Центральної стоматологічної поліклініки МОЗ України (II група), приватної стоматологічної клініки *Giorno Dentalea* (III група), а також 413 лікарів-стоматологів м. Києва та областей України. Для опитування використовувалися розроблені автором та затверджені етичною комісією анкети, що містили відповідно 35 та 22 запитання. Вірогідність різниці показників оцінювалася за допомогою непараметричного критерію Хі-квадрат.

У дослідженні використовувалися бібліографічний, статистичний, графічний та аналітичний методи.

Результати. У табл. 1 представлено дані опитування пацієнтів трьох стоматологічних закладів про їх обізнаність щодо захворювань порожнини рота та їх профілактики за даними опитування. Так, майже третина пацієнтів указує на неприємний запах із рота – першу очевидну ознаку проблем із зубами чи ротовою порожниною (хоча безліч захворювань мають тривалий безсимптомний перебіг). При цьому далеко не всі пацієнти обізнані про наявність у них стоматологічного захворювання. У державних закладах 26,4% (I група), 19,9% (II група) пацієнтів не знають про стан їхньої ротової порожнини, але найбільша кількість виявилася у приватній клініці – 29,3% (III група). Опитані пацієнти доволі регулярно чистять зуби (73–75% опитаних у державних закладах), і лише в приватному закладі 33% опитаних чистять зуби більше двох разів на день. Це означає, що вони дотримуються сучасних рекомендацій, отриманих у стоматолога, особливо приватного. Найбільший відсоток пацієнтів, що використовують для чищення зубів іригатор та флос, є пацієнтами саме приватної клініки (38,5% та 66,7% відповідно, $p < 0,01$).

Одночасно вивчалася думка лікарів-стоматологів (табл. 2) із приводу профілактичних навичок їхніх пацієнтів. З'ясовано, що 69,5% пацієнтів, на їхню думку, чистять зуби один-два рази на день. Але 27,1% стоматологів не знають, як часто їхні пацієнти чистять зуби, чи використовують іригатор та флос (21,3% та 19,4% відповідно). Тобто вони цими питаннями не цікавилися, щоб надати профілактичні поради своїм пацієнтам.

Таблиця 1
Характеристика обізнаності пацієнтів щодо захворювань порожнини рота та їх профілактики за даними опитування пацієнтів (абс. чис., $P \pm m$)

Варіанти відповіді	I група (n=53)	II група (n=141)	III група (n=174)
1. Чи відчуваєте (відчували) неприємний запах із ротової порожнини?			
– Так	(18) 33,9±6,5	(64) 45,4±4,2	(62) 35,6±3,6
2. Чи маєте ви зараз стоматологічне захворювання?			
– Так	(15) 28,3±6,2	(66) 46,8±4,2	(37) 21,3±3,1*
– Ні	(24) 45,3±6,8	(47) 33,3±3,9	(86) 49,4±3,8*
– Не знаю	(14) 26,4±6,1	(28) 19,9±3,4	(51) 29,3±3,5
3. Як часто ви чистите зуби в день?			
– Не чищу	(2) 3,8±2,6	(12) 8,2±2,4	(16) 9,2±2,2
– 1-2 рази	(39) 73,6±6,1	(106) 75,2±3,6	(100) 57,5±3,8*
– > 2 разів	(12) 22,6±5,8	(23) 16,3±3,1	(58) 33,3±3,8*
4. Чи використовуєте ви іригатор (очистка зубів струменем рідини під тиском)?			
– Так	(10) 18,9±5,4	(30) 21,3±3,5	(67) 38,5±3,7*
5. Чи користуєтеся флосом (зубною ниткою)?			
– Так	(31) 58,5±6,8	(71) 50,4±4,2	(116) 66,7±3,8*

* Різниця між усіма досліджуваними групами вірогідна ($p < 0,01$)

Таблиця 2

Вивчення думки лікарів-стоматологів щодо використання їхніми пацієнтами методів та засобів профілактики захворювань ротової порожнини (абс. чис.), $P \pm m$

№	Запитання	Варіанти відповіді	Лікарі-стоматологи (n=413)
1	Чи знаєте ви, як часто ваші пацієнти чистять зуби?	1 раз на день	(163) 39,5±2,4
		2 рази і більше	(124) 30,0±2,3
		не чистять	(14) 3,4±0,9
		не знаю	(112) 27,1±2,2
2	Чи використовують ваші пацієнти іригатор?	так	(172) 41,7±2,4
		ні	(153) 37,0±2,4
		не знаю	(88) 21,3±2,0
3	Чи користується ваші пацієнти флосом?	так	(252) 61,0±2,4
		ні	(81) 19,6±1,9
		не знаю	(80) 19,4±1,9

За даними опитування, більше половини пацієнтів (57,5±3,8) приватної клініки (III група) зверталися самостійно до лікаря-стоматолога з метою профілактики, що вірогідно більше, ніж у державних закладах (табл. 3). Половина пацієнтів державних клінік звертається рідше одного разу на рік, а приватної – один-два рази на рік. Майже всі опитані пацієнти за можливості роблять професійну (у лікаря-стоматолога) гігієну ротової порожнини, але вірогідно частіше пацієнти приватної клініки (III група) – 54,6% це роблять один-два рази на рік.

Від 10,6% до 15,1% опитаних пацієнтів не вважають за потрібне відвідування дітьми до 18 років стоматолога з метою профілактики захворювань порожнини рота, але все ж більшість пацієнтів пропонує робити це двічі на рік, більше двох

разів – пацієнти приватної клініки, що вірогідно більше (18,9%, $p < 0,01$).

Намір пацієнтів повторно звернутися за стоматологічними послугами може бути пов'язано з професіоналізмом, емпатією та наданням порад щодо гігієни порожнини рота лікарем. Деякі люди (5%), ймовірно, з групи з низьким рівнем доходу, усе ще не вірять у профілактичні візити до стоматолога, що призводить до погіршення їхньої поведінки щодо здоров'я порожнини рота [7].

Пацієнти прагнуть більш особистого зв'язку зі своїм стоматологом та зацікавлені в отриманні інформації по догляду за порожниною рота. Включення персоналізованих рекомендацій щодо самогляду до кожного плану лікування стоматолога задовольнить ці потреби та мотивуватиме

Таблиця 3

Характеристика відвідуваності пацієнтами лікаря-стоматолога з профілактичною метою за даними опитування пацієнтів (абс. чис.), $P \pm m$

Варіанти відповіді	I група (n=53)	II група (n=141)	III група (n=174)
1. Чи звертаєтеся ви самостійно до лікаря-стоматолога з метою профілактики?			
• Так	(28) 28,3±6,2	(90) 23,4±3,6	(100) 57,5±3,8*
2. Як часто відвідуєте стоматолога для профілактичного огляду на рік?			
• Рідше 1 разу	(29) 54,7±6,8	(71) 50,4±4,2	(74) 42,5±3,8
• 1-2 рази	(22) 41,5±6,8	(68) 48,2±4,2	(95) 54,6±3,8
• Більше 2 разів	(2) 3,8±2,6	(2) 1,4±1,0	(5) 2,±1,3
3. Як часто проводите професійну (у лікаря-стоматолога) гігієну ротової порожнини на рік?			
• Рідше 1 разу	(32) 60,4±6,7	(75) 53,2±4,2	(74) 42,5±3,8*
• 1-2 рази	(18) 33,9±6,5	(66) 46,8±4,2	(98) 56,3±3,8*
• Більше 2 разів	(3) 5,7±3,2	0	(2) 1,2±0,8*
4. Скільки разів на рік, на вашу думку, діти (до 18 років) повинні відвідувати стоматолога з метою профілактики захворювань порожнини рота?			
Не вважаю за потрібне	(8) 15,1±4,9	(15) 10,6±2,6	(22) 12,6±2,5
• 2 рази	(31) 58,5±6,8	(94) 66,7±3,9	(80) 45,9±3,8
• 1 раз	(8) 15,1±4,9	(26) 18,4±3,3	(39) 22,4±3,2
• Більше 2 разів	(6) 11,3±4,4	(6) 4,3±1,7	(33) 18,9±2,9*

* Різниця між усіма досліджуваними групами вірогідна ($p < 0,01$)

пацієнтів займатися доглядом за своєю порожниною рота. Освіта, спілкування та побудова особистих зв'язків є ключами до створення позитивного досвіду для пацієнтів [8].

Відповіді лікарів-стоматологів на ці ж запитання дещо різняться від відповідей пацієнтів (табл. 4). Так, 11,9% не знають, як часто їхні пацієнти відвідують стоматолога з профілактичною метою, зважаючи на те, що пацієнти можуть відвідувати різних лікарів. 10,4% опитаних лікарів зазначили, що їхні пацієнти ніколи не використовують можливість проведення професійної гігієни ротової порожнини, тоді як майже всі опитані пацієнти це роблять. Таку різницю можна пояснити географією, оскільки опитувані пацієнти обслуговувалися в київських медичних закладах, опитувані лікарі представляють різні області України. Також 40,9% лікарів стоматологів вважають, що діти мають відвідувати лікаря-стоматолога з профілактичною метою більше двох разів на рік на відміну від опитаних пацієнтів (4,3–18,9%).

Рекомендація відвідування стоматолога кожні шість місяців є поширеною практикою серед стоматологів у всьому світі. Однак виявлено, що для дорослих відсутній вплив відвідувань стоматолога раз на два роки на карієс та захворювання пародонту. Тому стоматологам та постачальникам стоматологічного страхування рекомендується надавати індивідуально адаптовані, персоналізовані та ризик-орієнтовані рекомендації щодо відвідувань стоматолога, а не заохочувати до фіксованої частоти відвідувань стоматолога [9].

Діти, ймовірно, сильно залежать від поведінки своїх батьків. Навіть якщо найпоширенішим захворюванням порожнини рота можна запобігти, значна частина людей усе ще не має достовірної інформації або не отримує користі від відповідних заходів щодо зміцнення здоров'я

порожнини рота. Інформування батьків сприяє належній поведінці дітей, пов'язаній із гігієною порожнини рота [10].

Серед причин поширеності стоматологічної патології серед населення (рис. 1) опитані лікарі-стоматологи насамперед вважають відсутність можливості або небажання стежити за станом ротової порожнини (42,6%), на другому місці – брак знань щодо профілактики стоматологічних захворювань та гігієни ротової порожнини (24,2%). Недостатня обізнаність населення щодо причин та чинників ризику виникнення стоматологічних захворювань також займає чільне місце у структурі потенційних причин високого рівня поширеності хвороб ротової порожнини (15,5%). І тільки 8,5% лікарів-стоматологів віддали низькому рівню відвідуваності стоматологів.

Отже, стає зрозумілим, що у профілактичній роботі самих же лікарів-стоматологів існують прогалини. Можливо, за браком часу у своїй роботі вони не можуть достатньо уваги приділяти кожному пацієнтові для санітарно-просвітницьких бесід, хоча профілактичні огляди і планову санацію пацієнтів вони виконують. Тому саме цю частину турботи про здоров'я ротової порожнини пацієнта можна частково делегувати сімейному лікарю, діяльність якого заснована на базовому принципі – профілактичній спрямованості.

Результати та їх обговорення. Для забезпечення інтересів пацієнтів сімейні лікарі та стоматологи мають діяти в гармонії та надавати пацієнтам поради з позицій індивідуального підходу. Потрібно звертати увагу пацієнтів на взаємозв'язок між хронічними хворобами та здоров'ям ротової порожнини, що може поліпшити результати лікування зубів, підвищити якість життя та сприяти розвитку грамотності у сфері здоров'я порожнини рота у групах ризику.

Таблиця 4
Вивчення думки лікарів-стоматологів щодо відвідуваності пацієнтами стоматолога з профілактичною метою (абс. чис.), $P \pm m$

№	Запитання	Варіанти відповіді	Лікарі-стоматологи (n=413)
1	Як часто ваші пацієнти відвідують стоматолога з профілактичною метою?	1 раз на рік	(240) 58,1±2,4
		2 рази і частіше	(107) 25,9±2,2
		ніколи	(17) 4,1±0,9
		не знаю	(49) 11,9±1,6
2	Як часто ваші пацієнти використовують можливість проведення професійної гігієни ротової порожнини на рік?	1 раз на рік	(176) 42,6±2,4
		2 рази і частіше	(191) 46,3±2,5
		ніколи	(43) 10,4±1,5
		не знаю	(3) 0,7±0,4
3	Скільки разів на рік, на вашу думку, діти (до 18 років) повинні відвідувати стоматолога з профілактичною метою?	1 раз на рік	(24) 5,8±1,2
		2 рази на рік	(220) 53,3±2,5
		більше 2 разів на рік	(169) 40,9±2,4
		не потрібно	0

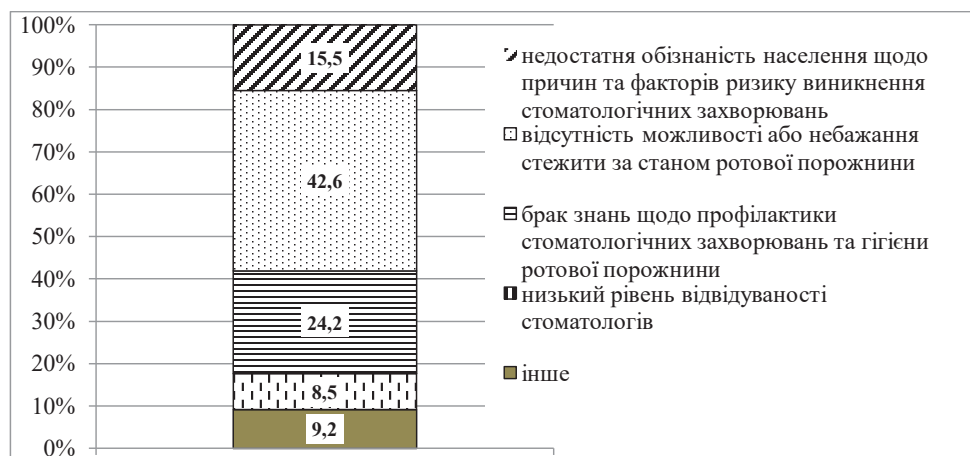

Рис. 1. Розподіл причин поширеності стоматологічної патології серед населення (за даними опитування лікарів-стоматологів, %)

Більшість пацієнтів з основними захворюваннями має низькі знання та обізнаність про зв'язок між здоров'ям порожнини рота та їхнім станом. Це було особливо виявлено у пацієнтів із захворюваннями серця, кісток та діабетом [11].

65% респондентів не знали, що зубний наліт викликає захворювання пародонту. Також пацієнти продемонстрували низький рівень обізнаності про зв'язок між захворюваннями пародонту та системними захворюваннями, такими як ішемічна хвороба серця та передчасні пологи [12]. Лише 44,5% онкологічних пацієнтів мали добру обізнаність щодо здоров'я порожнини рота, а 38,4% мали добру практику самоогляду за порожниною рота [13].

Опитування лікарів загальної практики продемонструвало, що більшість учасників (92,8%) погодилася з тим, що здоров'я порожнини рота пов'язане із системним здоров'ям. 84% лікарів уважали, що відповідні знання пацієнтів будуть їх спонукати частіше звертатися до послуг із догляду за порожниною рота [14].

Однак дослідження показало помірну обізнаність лікарів загальної практики щодо ознак та симптомів поширених захворювань ротової порожнини. 85,9% лікарів сказали, що вони регулярно оглядають ротову порожнину, але не завжди направляють пацієнтів з ураженнями слизової оболонки рота саме до стоматологів, частіше – до інших медичних спеціалістів [15].

У багатьох країнах у навчанні з питань здоров'я порожнини рота та профілактичних заходів важливу роль відіграють стоматологи-гігієністи. В Україні також працюють стоматологи-гігієністи, які спеціалізуються на профілактиці стоматологічних захворювань, надають послуги з професійної гігієни ротової порожнини, а також навчають правильному догляду за зубами та яснами. Але, на жаль, їх можна зустріти, як правило, у приватних стоматологічних закладах.

Висновки. За даними опитування пацієнтів двох державних і одного приватного стоматологічних закладів установлено, що від 20% до 30% пацієнтів не знають про наявність чи відсутність у них захворювань ротової порожнини, що вказує на їх необізнаність у питаннях стоматологічних проблем. Три чверті пацієнтів чистять зуби ожин-два рази на день, і лише третина пацієнтів приватної клініки чистять їх частіше, вони ж частіше використовують іригатор і флос – сучасні ефективні засоби для чищення зубів. Пацієнти приватної клініки частіше відвідують стоматолога з профілактичною метою та здійснюють професійні гігієнічні процедури ротової порожнини. Таку відмінність можна пояснити більшою увагою до своїх пацієнтів приватних лікарів, з іншого боку – більшою відповідальністю до свого здоров'я і більшою платоспроможністю пацієнтів приватної клініки. Одночасне опитування лікарів-стоматологів продемонструвало певну їх необізнаність із приводу гігієнічних навичок своїх пацієнтів, що може частково свідчити про відсутність зацікавленості лікарів та зменшення числа постійних пацієнтів. Не випадково, що 24% лікарів-стоматологів вважають брак знань щодо профілактики стоматологічних захворювань та гігієни ротової порожнини однією з головних причин високого рівня поширеності стоматологічної патології серед населення. Посилення профілактичного складника у наданні стоматологічних послуг убачається не лише в поліпшенні роботи лікарів-стоматологів, а й у їхній плідній співпраці з лікарями загальної практики/сімейної медицини та стоматологами-гігієністами за збереження відповідальності самих пацієнтів за сумлінний догляд за ротовою порожниною та регулярне відвідування стоматологів.

Перспективи подальших досліджень. Наступним кроком дослідження стане вивчення взаємодії пацієнта і сімейного лікаря стосовно профілактики та лікування стоматологічних захворювань.

Список літератури

1. Frazier P.J., Horowitz A.M. Prevention of Oral Diseases. In: Edelstein, B.A., Michelson, L. (eds) *Handbook of Prevention*. Springer, Boston, MA. 1986. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-5044-6_12
2. Thevissen E., De Bruyn H., Colman R., Koole S. Attitude of dental hygienists, general practitioners and periodontists towards preventive oral care: an exploratory study. *Int Dent J*. 2017 Aug;67(4):221-228. English. doi: 10.1111/idj.12289. Epub 2017 Mar 17. PMID: 28303564; PMCID: PMC9378913.
3. Oliveira Bruna Cecilia Caixeta de. The importance of preventive dentistry on the oral health of individuals and the economy in the United States. *Revista Científica Multidisciplinar Núcleo do Conhecimento*. Year. 08, Ed. 04, Vol. 05, pp. 131-141. April 2023. ISSN: 2448-0959, Access link: <https://www.nucleodoconhecimento.com.br/dentistry/importance-of-preventive-dentistry>, DOI: 10.32749/nucleodoconhecimento.com.br/dentistry/importance-of-preventive-dentistry.
4. Calladine H., Currie C.C., Penlington C. A survey of patients' concerns about visiting the dentist and how dentists can help. *J Oral Rehabil*. 2022 Apr;49(4):414-421. doi: 10.1111/joor.13305. Epub 2022 Jan 22. PMID: 35032077; PMCID: PMC9306701.
5. An R., Li S., Li Q., Luo Y et al. Oral Health Behaviors and Oral Health-Related Quality of Life Among Dental Patients in China: A Cross-Sectional Study. *Patient Prefer Adherence*. 2022;16:3045-3058 <https://doi.org/10.2147/PPA.S385386>
6. Petersen P.E., Baez R.J., Ogawa H. Global application of oral disease prevention and health promotion as measured 10 years after the 2007 World Health Assembly statement on oral health. *Community Dent Oral Epidemiol*. 2020 Aug;48(4):338-348. doi: 10.1111/cdoe.12538. Epub 2020 May 8. PMID: 32383537; PMCID: PMC7496398.
7. Patel F.I., Khan K.A., Abdelrasoul M.R., Bahammam M.A. Patient awareness of oral health and periodontal disease before and after comprehensive periodontal treatment. *Saudi J Oral Sci* 2021;8:66-74. DOI:10.4103/sjos.SJOralSci_30_19.
8. Levin L., Khehra A., Kowal S., Romer K. Patient Experience and Expectations in Oral Health Care: A Nation-Wide Survey. *Int Dent J*. 2025 Apr;75(2):1003-1010. doi: 10.1016/j.identj.2024.10.011. Epub 2024 Nov 6. PMID: 39510930; PMCID: PMC11976609.
9. Amarasena N., Luzzi L., Brennan D. Effect of Different Frequencies of Dental Visits on Dental Caries and Periodontal Disease: A Scoping Review. *Int J Environ Res Public Health*. 2023 Sep 28;20(19):6858. doi: 10.3390/ijerph20196858. PMID: 37835128; PMCID: PMC10572504.
10. Bourgeois D.M., Phantumvanit P., Llodra J.C., Horn V. et.al. Rationale for the prevention of oral diseases in primary health care: an international collaborative study in oral health education. *Int Dent J*. 2014 Oct;64 Suppl 2(Suppl 2):1-11. doi: 10.1111/idj.12126. PMID: 25209645; PMCID: PMC9376526.
11. Akl S., Ranatunga M., Long S., Jennings E. et.al. A systematic review investigating patient knowledge and awareness on the association between oral health and their systemic condition. *BMC Public Health*. 2021 Nov 12;21(1):2077. doi: 10.1186/s12889-021-12016-9. PMID: 34772370; PMCID: PMC8590282.
12. Allam E., Alshibani N., Alshibani Y., Alkattan R. Evaluation of the Knowledge and Awareness of Dental Patients in Saudi Arabia on Periodontal Health and Diseases . *Open Dent J*, 2020; 14: <http://dx.doi.org/10.2174/1874210602014010459>
13. Asefa, T., Tesfaye, W., Hasen, F.S. et al. Oral health awareness, self-care practices, and lived experiences among cancer patients in Ethiopia: a mixed-methods study. *BMC Oral Health* 25, 882 (2025). <https://doi.org/10.1186/s12903-025-06260-3>.
14. Al-Habib F., Al Abdulbaqi F., Alibrahim H., Alhamdan Y. et.al. Physicians' awareness of oral-systemic links and its association with physician-reported patient referral to dentists. *PLoS ONE* 2022.17(10): e0276479. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0276479>
15. Sarumathi T., Saravanakumar B., Datta M., Nagarathnam T.. Awareness and knowledge of common oral diseases among primary care physicians. *J Clin Diagn Res*. 2013 Apr;7(4):768-71. doi: 10.7860/JCDR/2013/5419.2908. Epub 2013 Feb 25. PMID: 23730673; PMCID: PMC3644471.

References

1. Frazier, P.J., Horowitz, A.M. (1986). Prevention of Oral Diseases. In: Edelstein, B.A., Michelson, L. (eds) *Handbook of Prevention*. Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-5044-6_12
2. Thevissen, E., De Bruyn, H., Colman, R., & Koole, S. (2017). Attitude of dental hygienists, general practitioners and periodontists towards preventive oral care: an exploratory study. *International dental journal*, 67(4), 221–228. <https://doi.org/10.1111/idj.12289>
3. Oliveira, Bruna. (2023). The importance of preventive dentistry on the oral health of individuals and the economy in the United States. *Revista Científica Multidisciplinar Núcleo do Conhecimento*. 131-141. 10.32749/nucleodoconhecimento.com.br/dentistry/importance-of-preventive-dentistry.
4. Calladine, H., Currie, C.C., & Penlington, C. (2022). A survey of patients' concerns about visiting the dentist and how dentists can help. *Journal of oral rehabilitation*, 49(4), 414–421. <https://doi.org/10.1111/joor.13305>
5. An, R., Li, S., Li, Q., Luo, Y., Wu, Z., Liu, M., & Chen, W. (2022). Oral Health Behaviors and Oral Health-Related Quality of Life Among Dental Patients in China: A Cross-Sectional Study. *Patient preference and adherence*, 16, 3045–3058. <https://doi.org/10.2147/PPA.S385386>
6. Petersen, P.E., Baez, R.J., & Ogawa, H. (2020). Global application of oral disease prevention and health promotion as measured 10 years after the 2007 World Health Assembly statement on oral health. *Community dentistry and oral epidemiology*, 48(4), 338–348. <https://doi.org/10.1111/cdoe.12538>
7. Patel, F.I., Khan, K.A., Abdelrasoul, M.R., Bahammam, M.A. (2021) Patient awareness of oral health and periodontal disease before and after comprehensive periodontal treatment. *Saudi J Oral Sci*, 8:66-74. DOI:10.4103/sjos.SJOralSci_30_19

8. Levin, L., Khehra, A., Kowal, S., & Romer, K. (2025). Patient Experience and Expectations in Oral Health Care: A Nation-Wide Survey. *International dental journal*, 75(2), 1003–1010. <https://doi.org/10.1016/j.identj.2024.10.011>
9. Amarasena, N., Luzzi, L., & Brennan, D. (2023). Effect of Different Frequencies of Dental Visits on Dental Caries and Periodontal Disease: A Scoping Review. *International journal of environmental research and public health*, 20(19), 6858. <https://doi.org/10.3390/ijerph20196858>
10. Bourgeois, D.M., Phantumvanit, P., Llodra, J.C., Horn, V., Carlile, M., & Eiselé, J.L. (2014). Rationale for the prevention of oral diseases in primary health care: an international collaborative study in oral health education. *International dental journal*, 64 Suppl 2(Suppl 2), 1–11. <https://doi.org/10.1111/idj.12126>
11. Akl, S., Ranatunga, M., Long, S., Jennings, E., & Nimmo, A. (2021). A systematic review investigating patient knowledge and awareness on the association between oral health and their systemic condition. *BMC public health*, 21(1), 2077. <https://doi.org/10.1186/s12889-021-12016-9>
12. Allam, E., Alshibani, N., Alshibani, Y., Alkattan, R. (2020) Evaluation of the Knowledge and Awareness of Dental Patients in Saudi Arabia on Periodontal Health and Diseases. *Open Dent J*, 14. <http://dx.doi.org/10.2174/1874210602014010459>
13. Asefa, T., Tesfaye, W., Hasen, F.S. et al. (2025). Oral health awareness, self-care practices, and lived experiences among cancer patients in Ethiopia: a mixed-methods study. *BMC Oral Health* 25, 882. <https://doi.org/10.1186/s12903-025-06260-3>
14. Al-Habib, F., Al Abdulbaqi, F., Alibrahim, H. et al. (2022). Physicians' awareness of oral-systemic links and its association with physician-reported patient referral to dentists. *PLoS ONE* 17(10): e0276479. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0276479>
15. Sarumathi, T., Saravanakumar, B., Datta, M., & Nagarathnam, T. (2013). Awareness and knowledge of common oral diseases among primary care physicians. *Journal of clinical and diagnostic research : JCDR*, 7(4), 768–771. <https://doi.org/10.7860/JCDR/2013/5419.2908>

ANALYSIS OF PATIENTS' KNOWLEDGE OF DENTAL ILLNESS AND THEIR PREVENTION ACCORDING TO DATA OF SOCIOLOGICAL EXPERIENCE

V. Yu. Yelenskyi

State Institution of Science «Center of innovative healthcare technologies»

State Administrative Department, Kyiv, Ukraine

Purpose: this study aimed to assess patients' awareness of dental diseases and preventive measures, as well as dentists' perceptions of the factors contributing to the high prevalence of dental pathology and the level of patients' preventive skills.

Materials and Methods. A cross-sectional questionnaire-based survey was conducted among 368 patients attending public and private dental facilities and 413 dentists from Kyiv and various regions of Ukraine. Bibliographic analysis, descriptive statistics, graphical visualization, and analytical methods were employed to process the data.

Results. The findings indicate that 20–30% of patients are unaware of whether they have any oral diseases. Among patients attending public dental facilities, 50% visit a dentist for preventive purposes less than once per year. In contrast, patients from private clinics demonstrate higher adherence to preventive dental visits and undergo professional oral hygiene procedures more frequently. However, 10–15% of respondents do not consider dental visits for children under 18 years necessary for disease prevention.

Regarding dentists' perspectives, 27% reported being unaware of how often their patients brush their teeth, and 12% did not know how frequently patients attend preventive dental check-ups. Additionally, 10% of dentists indicated that their patients never utilize professional oral hygiene services, while 24% identified insufficient patient knowledge regarding oral disease prevention and hygiene as a major contributor to the high prevalence of dental pathology.

Conclusions. There is a considerable lack of patient awareness concerning the prevention of oral diseases, accompanied by notable gaps in the preventive activities performed by dentists. Enhancing the preventive component of dental care requires integrated collaboration between dentists, general practitioners/family physicians, and dental hygienists, alongside strengthening patients' responsibility for maintaining proper oral hygiene and attending regular dental check-ups.

KEY WORDS: dental care organization; oral disease prevention; dentists; patients' oral health knowledge; cross-sectional survey.

Рукопис надійшов до редакції 29.08.2025

Рукопис прийнято до публікації 20.09.2025

Рукопис опубліковано 20.10.2025

Відомості про автора:

Еленський Віктор Юрійович – Державна наукова установа «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» Державного управління справами, м. Київ, Україна ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7605-8001>.

Електронна адреса для листування: yelenskyu@gmail.com